

De kwestie van het evangelisten-ambt (XXI)

ZENDING EN EVANGELISATIE

§ 7. DE EVANGELIST IN KERK EN PERS. (Vervolg).

Een overzicht werd gegeven tot de Synode van Middelburg 1896.

e. Kerkelijk werd de zaak dus in 1896 beslist, doch daarna is in geschrift en blad de discussie over den evangelist voortgezet. Dr P. A. E. Sillevius Smitt heeft in zijn dissertatie over „De organisatie van de chr. kerk in den apostolischen tijd” (1910) zich als volgt verklaard inzake de evangelisten: „Hun ambt was niet blijvend, maar extraordinaire en transitoir” (buitengewoon en voorbijgaand; bl. 138). Waarom zulks het geval is wordt niet nader aangewezen.

Prof. H. Bavinck had in den eersten druk van zijn Geref. Dogmatiek, deel 4, bl. 67 (in het jaar 1901) onder meer het volgende geboden: de hulpzendingen der apostelen heeten wel evangelisten; zij komen in drie opzichten met de apostelen in enger zin overeen: „1e daarin, dat zij ook dienaren Gods of van Christus zijn,..... en niet maar een charisma hebben ontvangen,..... doch werkelijk krachtens een bijzondere roeping en aanstelling een ambt dragen, onder een bepaalden naam,..... met een eigen rang en plaats,..... en met een speciale taak,..... 2e dat hun ambt niet tot een plaatselijke kerk beperkt is, maar zich uitstrekt tot alle kerken, tot de ecclesia universalis,..... zoodat zij naar de oudkerkelijke verklaring pantachou periontes ekertuton (overal rondtrekkend predikten) en macht en gezag hadden over alle kerken,..... 3e dat zij deelnemen aan den grondlegenden en gemeentestichtenden arbeid der apostelen,..... In den na-apostolischen tijd verdwijnt het ambt geheel en wordt de naam sedert Tertullianus, Origenes en Eusebius gebruikelijk voor de schrijvers der vier evangeliën, die als het ware de personen der evangelisten overbodig maken”.

Dat alles bleef gehandhaafd tot in den vierden druk van deze dogmatiek (deel 4, bl. 316/17; 1930).

In 1912 ontstond er zich een debat over den evangelist tusschen Ds K. v. Dijk, toen missionair predikant te Keboemen, en Prof. Sillevius Smitt, in het Geref. Theol. Tijdschrift, Ds Van Dijk verdedigde het evangelistenambt voor heden, Prof. Sillevius Smitt bestreed dat. Later heeft Ds Van Dijk nog in De Macedoniër met Dr B. J. Esser erover gediscussieerd. Prof. Sillevius Smitt bestreed Ds Van Dijk vooral met het argument, dat het evangelistenambt gebonden was aan het apostolische tijdvak, aan de apostelen zelf en daarom maar tijdelijk was. De Heraut, no. 1798, 1912, maande aan om geen twistpunt op te werpen, daar Prof. Sillevius Smitt Ds Van Dijk afdoende had weerlegd, en nu moest Ds Van Dijk zich laten overtuigen (!); (zie ook meerderheidsrapport, bl. 3, waar dit alles wordt gereleveerd onder b. De kerkelijke pers).

Prof. H. Bouwman (Geref. Kerkrecht, deel 1, bl. 354; 1928) meent eveneens, dat evangelist geen blijvende functie was, en voegt eraan toe, dat in het oog gehouden moet worden, dat ze „niet zoozeer ambtsdragers waren, maar charismatici, die of vrijwillig, of volgens opdracht het evangelie verkondigden”. „Evangelist” als naam voor de missionarissen zou ook misverstand wekken, daar die naam in gebruik is voor opwekkingspredikers enz. Hij citeert Warneck (Evang. Missionslehre, bl. 20): „De missionaris is meer dan evangelist; hij is ook leeraar, bijbelvertaler, uitdeeler der sacramenten, organisator der gemeenten enz.”. En voegt er aan toe: „Wel is heden ten dage elke missionaris een evangelist, maar niet elke evangelist een missionaris. In elk geval was de evangelist, zooals wij hem in het N. Testament zien, geen ambtsdrager in een plaatselijke kerk, maar tijdelijk ergens werkzaam om het evangelie te verkondigen, of om de pas gestichte gemeente te sterken en te ordenen” (bl. 354).

Prof. A. G. Honig (Handboek der Geref. Dogmatiek, 1938, bl. 742) sluit zich aan bij Calvin: „Het

is een tijdelijk, een extra-ordinaire ambt, dat in welgestelde kerken geen plaats vindt, maar in de dagen van de planting en de reformatie der kerk noodig is (Inst. IV, 34)”. — Dit citaat luidt even anders dan de vertaling van Prof. Sizoo en den Latijnschen tekst. Inst. IV, 34 zal drukfout zijn voor: Inst. IV, 3, 4. — Prof. Honig voegt nog toe: „De Nederlandsche Gereformeerde Canonici (= kerkrechtelijke geleerden) hebben zich met deze opvatting vereenigd”.

f. Daartegenover staan ook andere uitingen. Het meerderheidsrapport citeert in een bijlage op bl. 15 Ds J. van Andel in diens uitlegging van den brief aan de Efesiërs (uitgegeven bij D. Donner, Leiden, 1894). Deze schreef bij 4:11: „De beide genoemde diensten (apostelen en profeten, Fr.) hebben met elkander gemeen, dat zij buitengewoon en voorbijgaande zijn. Van de twee laatstgemelde diensten, die van den evangelist en die van den herder en leeraar, laat zich het tegengestelde zeggen. Zij zijn gewoon en blijvend. Beide beantwoorden aan de eerstgenoemden. In den evangelist vindt men iets van den apostel, in den herder en leeraar iets van den profeet terug. De evangelist is de zending; zijn werk is het om het evangelie te prediken aan hen, die nog niet geroepen zijn, de geloovigen te vergaderen, de gemeente onder ouderlingen te stellen, en zoolang er uit haar midden nog geene leiders der kudde gevonden kunnen worden, zelve zich met hare leiding te belasten”.

Dr R. Schippers heeft bij zijn promotie in 1938 aan zijn proefschrift over „Getuigen van Jezus Christus in het Nieuwe Testament” als dertiende stelling toegevoegd: „Bij de a.s. revisie van de Zendingsoorde der Geref. Kerken worde er rekening mee gehouden, dat Christus voor de vervulling van de zendingsoeping der kerk haar een speciaal ambt, naast dat van de dienaren des Woords, gegeven heeft”. We hebben nergens een nadere toelichting van zijn hand kunnen vinden, doch de tekst van die stelling wijst o.i. duidelijk in de richting van het evangelistenambt.

In 1949 gaf Ds K. Doornbos (Wormer) een brochure „Zending naar Geref. beginselen” en daarin handelt het eerste hoofdstukje al dadelijk over „het ambt van de gezondene” (bl. 3—10). Hij bespreekt een drietal bezwaren tegen de erkenning van het evangelistenambt, doch komt tot de conclusie, dat dit ambt recht van bestaan heeft zoolang er nog kerken te planten zijn.

En hiermee willen wij ons overzicht besluiten. Wij beperkten ons tot gereformeerde schrijvers, daar anders te veel stof naar voren gebracht moest worden. En daaraan hebben we niet zooveel.

Als we het geheel overzien, dan blijkt, dat niemand ontken, dat de evangelist in den apostolischen tijd een ambtsdrager was met een eigen speciale ambtsstaak. Sommigen leggen daarbij echter wel nadruk op het buitengewone door op het charismatische te wijzen, om zoodoende dat ambt als een bijzondere genadegave aan te merken. Waaruit dan de redeneering volgt bij sommigen, dat het meer een charismatische werkzaamheid dan een ambt is geweest. Doch ofschoon den evangelist als ambtsdrager erkennend voor den apostolischen tijd, wil men hem nu niet meer en dat op onderscheiden gronden, waarover wij nu nog in het kort handelen. Rotterdam. FRANCKE.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 37

DOMINI CANES

Amice,

De schrijver Zolt V. Harsanyi heeft een boek geschreven over het leven van Galilei. In de nederlandse vertaling heet deze „roman van Galilei's Leven”: „Een Hemelbestormer”.

In het 2e deel, bl. 169, komt een aardig verhaaltje voor. Galilei had n.l. als astronoom over den bouw van het heelal allerlei nieuwe opvattingen leeren huldigen, grootendeels in overeenstemming met die van Copernicus. Maar, zooals dat meer gaat, wie wat nieuws zegt, krijgt altijd tegenstanders. Onder hen zijn er, die de kwestie in onderzoek nemen. Maar er zijn er meer, die dit niet doen en maar napraten wat „gangbare meening” heet. Ze sluiten zich aan in een front vóór de gangbare meening en tegen het nieuwe, en bereiken in hun gezelschap soms heel wat; want getal betekent in veler oog meer dan gewicht.

Zoo is het ook met Galilei verlopen. Wij doen niet mee aan de domme scheldkanonades, die sommige critici deswege openen speciaal tegen „de kerk”. Want het was de toenmalige wetenschap evenzeer als de toenmalige (roomsche) kerk, die Galilei gedwarsboodde heeft.

Nu had Galilei ook wel Dominicaanse paters tegen zich. De Dominikaner-orde heet gesticht te zijn door den „heiligen” Dominicus, geboren in 1170, in een castiliaansch dorpje; we zijn dus in Spanje. De orde heeft zich vermaardheid verworven door onderscheiden beroemde predikers. En dan ook door ijverige verdedigers der waarheid. Goote theologen en missionarissen zijn van deze Dominikaner-orde uitgegaan. Maar in dien tijd betekende de ijver ter verbreiding van de waarheid meteen levenslange belangstelling voor de inquisitie. Die was vaak meer

een staats-, dan een kerkorgaan, en had meermalen een Dominikaan in den voorzittersstoel. En natuurlijk zijn ettelijke professorenkatheders door deze knappe en onder strenge discipline staande Dominikanen bezet geweest.

Het is geen wonder, dat Galilei, die vaak door onzichtbare vijanden belaagd werd (dat komt wel meer voor), meermalen ook den Dominikanen-kant uitkeek: wat zouden ze daar tegen hem uithalen?

Maar op zekeren dag had Galilei het weer goed. Hij meende, dat de oppositie tegen één van zijn boeken geluwd was: de wind scheen weer gunstig te zijn. En op dien moelen dag liep hij een kerk binnen: de Santa Maria Novella. „Hij bleef staan onder den preekstoel, waar zestien jaar geleden Pater Caccini gepreekt had tegen zijn „xondige theorieën”. Toen liep hij naar de Spaansche kapel en keek naar Orcagno's beroemde fresco, de verheerlijking van de ecclesia militans (de strijdende kerk)”. En op dat schilderstuk kwamen ook de Dominicaanse paters voor. Maar hoe? Niet als eerbiedwaardige mannen in hun ornaat, maar als honden. Zwart gevlekte witte honden. Honden is in 't latijn: canes. En „Domini” betekent: „des Heeren”. De woorden „Domini canes” betekenen dus: „des Heeren honden; honden-van-den-Heere”.

Dat was een hatelijke woordspeling geweest: „Dominicanen” verbasterd in „Domini canes”. Heel wat spot, en verborgen woede over de inquisitie was in die hatelijke verbastering tot uitdrukking gebracht. „Een hond” is meermalen als leelijke en verachtelijke creatuur bedoeld. Maar er zijn ook nuttige honden. Bijvoorbeeld: waakhonden. En in dat fresco hebben de Dominicanen als Domini canes een eereplaats in de strijdende kerk als waakhonden. De hatelijke woordspeling — aldus Zolt v. Harsanyi — was door dat fresco „tot den hoogsten lof geworden”.

En dat kán.

Want de hond moge in het Oude Testament vaak met verachting genoemd worden, een „dooie hond” moge wel bij uitstek gelden als verachtelijk, toch kan de hond in combinatie komen met het mooiste wat er in de wereld is, en een naam draagt, dien wij aan God en aan zijn Zoon toeschrijven. Hond kan samengaan met herder: dan krijgt ge herdershonden. Honden van den Heere zijn honden van den Herder. De waakhonden van den Goeden Herder zijn Domini canes. Job had herdershonden (37), domini canes: honden van een rijken heer. En Jesaja 56:10 v. kent ze ook, tenminste volgens onderscheiden exegeten. Volgens hen zijn het daar Domini canes: honden van den Heere van hemel en aarde, den Herder der kudde: alleen maar, ze heeten stomme honden, die niet eens kunnen blaffen. Leiders aldus, die hun taak niet verstonden; hun taak van bescherming der kudde onder den Herder.

Of die exegese van Jes. 56 juist is? Het wordt door anderen betwijfeld. Maar dat behoeft ons niet meer op te houden. Want dit is wel een bijbelsche gedachte: er zijn leiders, die door als herdershonden te blaffen, de schapen en hun bewakers tegen gevaren moeten waarschuwen. Maar als ze nalaten te blaffen, dan hebben de vijanden vrij spel.

En zoo komt er een mooie zin in dat om beurten schimpende, om beurten prijzende onderschrift: Domini canes. Honden-van-den-Heer — als dat wachters zijn, die de schapen kelen, dan is hun bedrijf vervloekt. Maar zijn ze aan den Herder onderworpen, en blaffen ze om werkelijke gevaren aan te wijzen, dan hebben ze een functie onder den Herder — prachtige Domini canes.

Er zijn er, die de „honden” alleen maar als onrein kennen, onrein en veracht. Waar de Herder is, daar wordt niet blaft, zeggen ze. Maar de Herder zegt: waar ik ben, daar moeten de Domini canes blaffen.

Alleen maar — om de kudde bijeen te houden onder den herdersstaf. En om de wolven en de dieven te signaleeren.

Ik mag lijden, dat jij een hond-van-den-Heere wordt. Geen dominikaan, maar een Domini canis. Geen Galilei's bekampende, doch de vijanden van de Schrift. Ook al heeten ze herders-in-de-oecumene.

Met besten groet, t.t.

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Ik teekende U de politieke soort, die zich thans partij van den arbeid noemt. Als gij nu de kamerdebatten eenigermate gevolgd hebt, moet gij wel tot de conclusie komen, dat deze tekening door de nieuwste feiten evenzeer gedekt wordt als de oude het vermogen. Hier is de grondlijn: het hoofd vrees de hand, de hand het hoofd. De hand — dat is de minister die bezuigen wil. Het hoofd wordt dan vertegenwoordigd door het kamerlid.

De minister moet stroomopwaarts en tegenstroom en tegenwind zijn fel. Het kamerlid doet, alsof hij aan den wal staat als de beste stuurman. Den minister de verantwoordelijkheid, het kamerlid wascht zich straks in een kiezersvergadering de handen in onschuld. Men noemt zulks taktiek.

En dan is er weer een ministerie, dat ons volk evenmin de volle waarheid en werkelijkheid durft voor te houden.

Het zoekt de hulp weer voornamelijk in belastingverhooging en maakt den druk voor het bedrijfsleven zwaarder, terwijl het tegelijk tot productievermeerdering maant.

Hier is weer echt de socialistische mentaliteit; men kan tegelijk twee volkomen tegenstrijdige dingen doen. Want meerdere productie vereischt de mededinging op de wereldmarkt, waarom men in Amerika zegt: zijn ze daar in Nederland nu heelemaal mal geworden?

En het zijn niet de Amerikanen alleen, die dit zeggen.

Nu zit er in dit alles stembustaktiek, maar dit neemt niet weg, dat deze taktiek tot machteloosheid leidt.